

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้วัดเป็นฐาน
ตามหลักไตรสิกขา ในภาคเหนือตอนบน

Development of the Quality of Life of the Elderly in the Local Area by Using
Temples as a Base According to the Threefold Principle in the upper
Northern Region

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์¹, ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง² และ จรูญศักดิ์ แพ่ง³
Phrakrusunthonmahachetiyaturak¹, Narongsak Lunsamrong² and Charoonsak Pheang³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand
Corresponding Author, Email: pruethsan.sut@gmail.com¹

Received: 2024-01-19; Revised: 2024-03-30; Accepted: 2024-03-31

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน 3) เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขาของผู้สูงอายุ ในภาคเหนือตอนบน กลุ่มตัวอย่างได้แก่เจ้าอาวาส พระผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประสานงาน ผู้รับผิดชอบกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ อยู่ในเขต 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน รวมทั้งสิ้น 1,200 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ สันทนาการกลุ่ม และแบบสอบถามความคิดเห็น ของผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสังเคราะห์ข้อมูลเอกสาร สัมภาษณ์ สันทนาการกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสถิติที่ใช้ได้แก่การหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบ t-test

ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีการดำเนินงานประสานกับ ชมรม สมาคม เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุภาคเหนือ มีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ ส่วนใหญ่ยังขาดครูจิตอาสา ยังไม่มีหลักสูตร และ วิธีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน ด้วยเครื่องมือที่ชัดเจน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จากการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมพบว่าด้านจุดแข็งอยู่ระดับมากที่สุดคือมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าอาวาสวัดที่ให้การสนับสนุน จุดอ่อนยังขาดการกำหนดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุในกลุ่มชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้านบางหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ยังขาดการจัดทำหลักสูตร และการวัดผล ประเมินผลที่เป็นระบบชัดเจน ด้านโอกาสได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภายนอก และมีเครือข่าย จำนวนมาก ด้านปัญหาอุปสรรคผู้สูงอายุบางส่วนมีปัญหาสุขภาพไม่สามารถร่วมโครงการได้

การกำหนดแนวทางปฏิบัติ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุผลการกำหนดแนวทางปฏิบัติการทำงาน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ภาพรวม (\bar{X} = 4.20, SD.= .43) สำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีดัชนีชี้วัดจำนวน 4 ดัชนี ในภาพรวมมี ค่าเฉลี่ย (\bar{X} =4.16, SD.= .42)

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, วัดเป็นฐาน, หลักไตรสิกขา

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the quality of life of the elderly in the local area; in the upper northern region 2) to analyze factors related to the quality of life of the elderly in the local area in the upper northern region 3) to determine guidelines and evaluate the results of improving the quality of life of the elderly in the local area Using the measurement as a base According to the threefold principles of the elderly in the upper northern region The sample group included the abbot. Local administrative organization administrators, coordinators, and those responsible for promoting activities Develop the quality of life of the elderly and the elderly in 8 provinces in the upper northern region, totaling 1,200 people. The tools used were document studies, observation, interviews, group discussions, and opinion questionnaires. of those responsible for organizing activities to improve the quality of life of the elderly and the elderly created by the researcher Data were analyzed using document data synthesis, observation, interviews, and group discussions with experts. and use ready-made computer programs And the statistics used include finding frequencies, percentages, averages, and standard deviations. And using t-test statistics.

The research results found that Study of the quality of life of the elderly Work is coordinated with clubs, associations, and networks of schools for the elderly in the northern region. There is participatory work. Most activities include: Activities to promote physical, emotional, social, and mental health mostly lack volunteer teachers. There is no curriculum and method for monitoring and evaluating performance.

with clear tools Factors related to the quality of life of the elderly From the analysis of environmental factors, it was found that the strengths at the highest level were the administrators of local administrative organizations. Abbot of the temple that provides support Weak points include the lack of activities for the elderly in some village elder clubs. Most still lack a clear curriculum and systematic evaluation. In terms of the opportunity to receive budget support from local government organizations, outside organizations and many networks, in terms of obstacles, some elderly people have health problems and are unable to participate in the project.

Setting guidelines and evaluate the development of the quality of life of the elderly. The results of the determination of operational guidelines consist of 4 overall guidelines (\bar{X} = 4.20, SD.= .43). For the quality of life of the elderly, there are 4 indicators. Overall, they are valuable. Average (\bar{X} = 4.16, SD.= .42)

Keywords: Quality Of Life Development, The Elderly, Base Measurement, The Threefold Principle.

บทนำ

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่อุทิศตนเพื่อครอบครัว และสังคมมาก่อน โดยการทำงานเพื่อสังคมประสพการณ์ ความรู้ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เพื่อนำ

มาถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานรุ่นต่อ ๆ ไป ขณะเดียวกันผู้สูงอายุยังเป็นวัยของชีวิตที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และสังคมมากกว่าวัยอื่น ๆ (วิจิตรา เปรมปรี, 2550) วัด คือ สถานที่สำหรับประกอบกิจกรรมทางศาสนาของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งวัดจะเป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต่าง ๆ ไว้มากมาย วัดจะดำรงไว้ซึ่งความเป็นวัด (วัดวัตร-วัฒนธรรม) ได้อย่างถูกต้องจะต้องอาศัยหลักการของพระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วยองค์ 3 ของ ไตรสิกขา คือ 1) สะอาด ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา คือ ศีล 2) สงบ ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา คือ สมาธิ 3) สว่าง ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา คือ ปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2543)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัย พบว่า อาศัยอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ตามภารกิจราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขถึงฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 มาตรา 50 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล(6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม(7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการจากภารกิจหน้าที่ดังกล่าวเทศบาลตำบลถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และครอบครัวของประชาชนในชุมชน พบว่าทุกแห่งมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ กิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ และให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้สูงอายุ บุคคลในครอบครัว และชุมชน เพราะจุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างมนุษยสัมพันธ์ร่วมกัน ลดภาวะโรคซึมเศร้า ส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิตให้ดีขึ้น และยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าในตนเองมากยิ่งขึ้น แต่ยังไม่มีการใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมที่จัดยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตามหลัก ไตรสิกขาที่ชัดเจน และยังขาดการประเมินผลกิจกรรมต่างๆที่ใช้เครื่องมือวัดที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ

สรุปจากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ในเบื้องต้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าถ้าได้มีการเตรียมรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุเสียแต่ล่วงหน้าหรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตามแนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่พสกนิกร ย่อมเป็นการเตรียมการอย่างชาญฉลาด ช่วยให้รัฐไม่ต้องทุ่มงบประมาณจำนวนมากศาลกับการฟื้นฟู ดูแล รักษาผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเรื่องเร่งด่วนที่รัฐควรเร่งรีบในการดำเนินการ หากไม่มีการดำเนินการใด ๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของไทย ก็จะมีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนของผู้สูงอายุ (วโรทัย โกศลพิศิษฐ์, 2550) สอดคล้องกับงานวิจัยของชาลี ภักดี (2561) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน สรุปผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ในด้านโครงสร้างการดำเนินงาน มีแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีโครงการพัฒนาผู้สูงอายุ มีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงาน การดำเนินงานส่วนมากจะใช้หลัก 5 ก. คือกลุ่ม กรรมการ กติกา กิจกรรม และกองทุน มี กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจของผู้สูงอายุ แต่ส่วนใหญ่ยังขาดครูจิตอาสา ประกอบกับยังไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจน และขาดวิธีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมตามหลักสูตรด้วยเครื่องมือที่ชัดเจนอีกด้วย ประกอบกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีบุคลากรที่มีความพร้อมในด้านการบริหารวิชาการทางด้านพุทธศาสนา ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการแก้ปัญหาดังกล่าวควรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขาในภาคเหนือตอนบน มาพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน

3. เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขาของผู้สูงอายุ ในภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขาของผู้สูงอายุ ในภาคเหนือตอนบน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน 3) กำหนดแนวทางปฏิบัติ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขาของผู้สูงอายุ ในภาคเหนือตอนบน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive) จาก ผู้สูงอายุที่อาศัยในจังหวัดเป้าหมายโดยใช้วัด 8 วัดใน 8 จังหวัด ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังไม่มีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้วัดเป็นฐานที่เป็นระบบชัดเจน ได้แก่ (1) ประชากรกลุ่มเจ้าอาวาส พระ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประสานงาน ผู้รับผิดชอบกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กลุ่มละ 10 คนรวมทั้งสิ้น 80 คน (2) ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มละ 140 คน รวมทั้งสิ้น 1,120 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบศึกษาเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และแบบสอบถามความคิดเห็น ของผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสังเคราะห์ข้อมูลเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสถิติที่ใช้ได้แก่การหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบ t-test

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน พบว่าการสังเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และกลุ่ม ชมรมผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือตอนบน ในด้านโครงสร้างการดำเนินงาน มีแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบทั้งแผนพัฒนาระยะ 3- 5 ปี มีโครงการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ มีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานมีการดำเนินงานประสานกับสมาคมสภาผู้สูงอายุจังหวัด เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุภาคเหนือ มีการดำเนินงานจาการประชาคม อย่างมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง มีการคัดเลือกผู้เรียนแต่งตั้งคณะทำงาน จัดทำแผนการดำเนินงาน การจัดตั้งโรงเรียนเป็นรูปแบบโครงการ มีการติดตามผลการดำเนินงานภาพรวมของโครงการ ด้านกิจกรรมส่วนใหญ่จะสอดคล้องกัน ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจของผู้สูงอายุ กิจกรรมส่งเสริม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา การมีรายได้ การดูแลตนเองและการทำประโยชน์เพื่อชุมชน แต่ส่วนใหญ่ยังขาดครูจิตอาสาที่เพียงพอ ประกอบกับยังไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจน และขาดวิธีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมตามหลักสูตรด้วยเครื่องมือที่ชัดเจน

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน พบว่า การวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT ANALYSIS) เกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้วัดเป็นฐานตามหลักไตรสิกขา ในภาคเหนือตอนบนของโรงเรียนผู้สูงอายุ และกิจกรรม กลุ่มชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน พบว่าด้านจุดแข็งอยู่ระดับมากที่สุดคือมีคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าอาวาสวัดที่ให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ มีคณะทำงานบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และกลุ่มชมรมผู้สูงอายุที่มุ่งมั่นตั้งใจ มีความรู้ ความสามารถ มีครูจิตอาสาจากหลายหน่วยงาน และองค์กรเข้าร่วมจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อ

พัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและความรู้ที่จำเป็น มีความสามัคคีและได้รับความร่วมมือกันทุกหมู่บ้าน มีการทำงานประสานกับเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดภาคเหนือ และเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ด้านจุดอ่อน ได้แก่ ยังขาดการกำหนดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุในกลุ่มชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้านบางหมู่บ้านที่ชัดเจน ส่วนใหญ่ยังขาดการจัดทำหลักสูตร และการวัดผล ประเมินผลที่เป็นระบบชัดเจน ด้านโอกาสที่ได้รับจากภายนอกได้แก่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภายนอกสนับสนุนจำนวนมาก มีหน่วยงาน องค์กร กลุ่มคนให้ความร่วมมือร่วมสนับสนุนจำนวนมาก และมีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมจำนวนมาก ในด้านปัญหาอุปสรรค มีผู้สูงอายุบางส่วนมีปัญหาสุขภาพไม่สามารถร่วมโครงการได้

ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การกำหนดแนวทางปฏิบัติ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขา ในภาคเหนือตอนบน พบว่า การสนทนากลุ่มโดยชอบข่ายของขั้นตอนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขา ในภาคเหนือตอนบน มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติการทำงาน ในระดับ เจ้าอาวาส พระ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประสานงาน ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ประกอบด้วยตัวแปรต้นคือแนวทางปฏิบัติการทำงานจำนวน 4 แนวทาง คือด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านจัดให้มีการประเมินติดตามตรวจสอบการดำเนินงานพัฒนาและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีผลการดำเนินงานด้านการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD.) .43 ส่วนใหญ่คือด้านการจัดทำแผนพัฒนา มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD.) .40 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนา มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD.) .46 ด้านจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD.) .35 และด้านจัดให้มีการประเมินติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) .51 ตามลำดับ

สำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีดัชนีชี้วัดจำนวน 4 ดัชนี คือคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านร่างกาย(ศีล) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านสังคม(ศีล) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านอารมณ์ จิตใจ(สมาธิ) และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสติปัญญา(ความรู้) มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD.) .42 ส่วนใหญ่คือด้านร่างกาย(ศีล)มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD.) .40 ด้านด้านสังคม(ศีล)มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD.) .44 ด้านสติปัญญา(ความรู้)มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD.) .35 และด้านอารมณ์ จิตใจ(สมาธิ)ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD.) .50 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน ผลการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และกลุ่ม ชมรมผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือตอนบน ในด้านโครงสร้างการดำเนินงาน มีแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบทั้งแผนพัฒนาระยะ 3- 5 ปี มีโครงการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ มีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงาน มีการดำเนินงานประสานกับสมาคมสภาผู้สูงอายุจังหวัดเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุภาคเหนือ มีการดำเนินงานจากการประชาคม อย่างมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง มีการคัดเลือกผู้เรียน แต่งตั้งคณะทำงาน จัดทำแผนการดำเนินงาน การจัดตั้งโรงเรียนเป็นรูปแบบโครงการ มีการติดตามผลการดำเนินงานภาพรวมของโครงการ ด้านกิจกรรมส่วนใหญ่จะสอดคล้องกัน ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจของผู้สูงอายุ กิจกรรมส่งเสริม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา การมีรายได้ การดูแลตนเองและการทำประโยชน์เพื่อชุมชน แต่ส่วนใหญ่ยังขาดครูจิตอาสาที่เพียงพอ ประกอบกับยังไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจน และขาดวิธีการติดตาม

ประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมตามหลักสูตรด้วยเครื่องมือที่ชัดเจน สอดคล้องกับ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, (2562) ระบุว่ากรมการปกครองส่วนท้องถิ่น อาศัยอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ตามภารกิจราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขถึงฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 มาตรา 50 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลคือ(6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม (7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการจากภารกิจหน้าที่ดังกล่าวเทศบาลตำบลถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และครอบครัวของประชาชนในชุมชน เนื่องจากว่าทั้งแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ และ ราชบัญญัติเทศบาลให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ต้องได้รับการซึ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตจึงมีความสอดคล้องกัน และสอดคล้องกับ ศิริनुช ฉายแสง (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยทางชีวสังคม 5 ตัวแปร กลุ่มปัจจัยนา 6 ตัวแปร กลุ่มปัจจัยเอื้อ 2 ตัวแปร และปัจจัยเสริม 2 ตัวแปร รวม 15 ตัวแปร มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีทั้งหมด 6 ตัวแปร ได้แก่ ความเชื่อความสามารถตนเองในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและชาวบ้าน การรับรู้ประโยชน์ของการมีคุณภาพชีวิตดี อาชีพหลัก และการได้รับแรงสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและสถานภาพ โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมดนี้สามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ร้อยละ 54.6 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ .387 ที่เป็นเช่นนี้มาจากข้อค้นพบซึ่งเป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้สูงอายุมีความสำคัญที่ต้องได้รับการซึ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิต ดังนั้นการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เป็นต้นมา ด้วยการมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 3(พ.ศ. 2566 - 2580) เพื่อกำหนดทิศทางนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจนซึ่งทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการและการตอบสนองของผู้สูงอายุแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปบ้าง ดังนั้นควรที่จะทำความเข้าใจพื้นฐานชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแล

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น ในภาคเหนือตอนบน พบว่าด้านจุดแข็งอยู่ระดับมากที่สุดคือมีคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าอาวาสวัดที่ให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ มีคณะทำงานบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และกลุ่มชมรมผู้สูงอายุที่มุ่งมั่นตั้งใจ มีความรู้ ความสามารถ มีครุจิตอาสาจากหลายหน่วยงาน และองค์กรเข้าร่วมจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการทำงานประสานกับเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดภาคเหนือ และเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ด้านจุดอ่อน ได้แก่ ยังขาดการกำหนดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุในกลุ่มชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้านบางหมู่บ้านที่ชัดเจน ส่วนใหญ่ยังขาดการจัดทำหลักสูตร และการวัดผล ประเมินผลที่เป็นระบบชัดเจน ด้านโอกาสที่ได้รับจากภายนอกได้แก่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภายนอกสนับสนุนจำนวนมาก มีหน่วยงาน องค์กร กลุ่มคนให้ความร่วมมือร่วมสนับสนุนจำนวนมาก และมีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมจำนวนมาก ในด้านปัญหาอุปสรรค มีผู้สูงอายุบางส่วนมีปัญหาสุขภาพไม่สามารถร่วมโครงการได้ สอดคล้องกับองค์การสหประชาชาติได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ (Dupuis et al, 2007) ด้านความมีอิสรภาพของผู้สูงอายุ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการบรรลุในสิ่งที่ต้องการ สอดคล้องกับชัยมงคล ศรีทองแดง (2552) กล่าวว่าสังคมไทยเคารพศรัทธาต่อพระภิกษุมาก เนื่องจากเชื่อว่า พระภิกษุ นั้นเป็นผู้มีความรู้มากกว่าฆราวาส เป็นผู้ทรงศีล ย่อมพูดแต่สิ่งเท็จจริง และเป็นครูบาอาจารย์ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีต่อวัดจึงผูกพันแนบแน่นกับพระภิกษุ เนื่องจากวิถีชีวิตของทุกคนนับแต่เกิดจนตาย ดังนั้น วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนและของสังคมจึงมีความสำคัญและบทบาทหน้าที่ดังนี้ คือ 1) วัดในฐานะตัวแทนความเจริญและความมั่นคงของแผ่นดิน 2) วัดในฐานะสถาบันผู้สืบทอดศาสนาให้ยั่งยืน 3) วัดในฐานะสถานที่ให้

การศึกษา 4) วัดในฐานะที่พึ่งทางกายและใจของสังคม 5) วัดในฐานะศูนย์รวมของศิลปกรรม สอดคล้องกับ พุทธศาสนิกชน (2542) ได้อธิบายเรื่องไตรสิกขาว่าเป็นขั้นของการปฏิบัติศาสนามี้นัยเพิ่มเติมจากที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า ศิลปะเป็นการปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อย ปราศจากโทษขั้นต้น ๆ ทางกาย วาจา ของตนที่เกี่ยวกับ สังคมและส่วนรวม หรือเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่ สมาน เป็น การบังคับจิตใจของตนเองไว้ให้อยู่ ในสภาพที่จะทำประโยชน์ให้มากที่สุด ตามที่ตนต้องการ ส่วนปัญหาหมายถึงการฝึกฝนอบรมทำให้เกิดความ เข้าใจให้เห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายตามที่ เป็นจริงโดยสมบูรณ์ และสอดคล้องกับสมคิด บางโม (2552) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้ผู้บริหารรู้จักแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าจะองค์กรได้เดินทางมาถูกทิศและไม่หลงทาง นอกจากนี้ยังบอกได้ว่าองค์กรมีแรงขับไปยังเป้าหมายได้ดีหรือไม่ มั่นใจได้อย่างไรว่าระบบการทำงาน เนื่องจากการวิเคราะห์ปัจจัยเกี่ยวกับกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีการวิเคราะห์จากสภาพจริง (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้ผู้บริหารรู้จักแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการ ดำเนินงานในองค์กร ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์หาปัจจัยเกี่ยวกับคุณภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นการพัฒนา มนุษย์พื้นฐานทั้งกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพราะทุกองค์ประกอบอันมีศีล สมาน ปัญญา ซึ่งครอบคลุมมรรคมืองค์แปดมีลักษณะผสมผสานกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกันสอดคล้อง กับชาติ ภัคตี (2561) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาในเขตจังหวัด ภาคเหนือตอนบน สรุปผลการวิจัย พบว่าการหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลัก ไตรสิกขาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน พบว่าหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการศึกษาและวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis) ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับสภาพความต้องการของผู้สูงอายุ มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม มีกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ และความยืดหยุ่นสูง มีการร่างหลักสูตรแต่ยังขาด การตรวจสอบก่อนนำหลักสูตรไปใช้ มีภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ยังขาดการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ด้วยการถอดบทเรียนการใช้หลักสูตรเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และสรุปรายงานผลการใช้ หลักสูตรการถอดบทเรียน วิเคราะห์ SWOT เพื่อการนำผลไปจัดทำแผนปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

การกำหนดแนวทางปฏิบัติ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็น ฐาน ตามหลักไตรสิกขา ในภาคเหนือตอนบน สรุปผลการสนทนากลุ่มโดยขอขยายของขั้นตอนของการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขา ในภาคเหนือตอนบน มีการกำหนด แนวทางปฏิบัติการทำงาน ในระดับ เจ้าอาวาส พระ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประสานงาน ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ประกอบด้วยตัวแปรต้นคือแนวทางปฏิบัติการทำงาน จำนวน 4 แนวทาง คือด้านการ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านจัดให้มี การประเมินติดตามตรวจสอบการดำเนินงานพัฒนาและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุ มีผลการดำเนินงานด้านการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ สำหรับคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุมีดัชนีชี้วัดจำนวน 4 ดัชนี คือคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านร่างกาย(ศีล) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านสังคม (ศีล) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านอารมณ์ จิตใจ(สมาธิ) และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสติปัญญา(ความรู้) มีการ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งในการวิจัยนี้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติ และประเมินผลการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขา ในภาคเหนือตอนบน ดังนั้นจึงมีขั้นตอน การได้มาของแนวทางปฏิบัติ และแนวทางการประเมินผลพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยจึงใช้ กระบวนการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อให้ได้มาซึ่ง แนวทางปฏิบัติ และแนวทางการ ประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ โพลเวล (Powell, 1996) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายหลักของการจัดสนทนากลุ่มใน การวิจัย คือการดึงทัศนคติ ความรู้สึก ความเชื่อ ประสบการณ์ ตลอดจนปฏิกิริยาของผู้ตอบออกมาซึ่งวิธีการ อื่นไม่สามารถทำได้ (เช่น การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ตัวต่อตัวหรือการใช้แบบสอบถาม) ซึ่งทัศนคติ

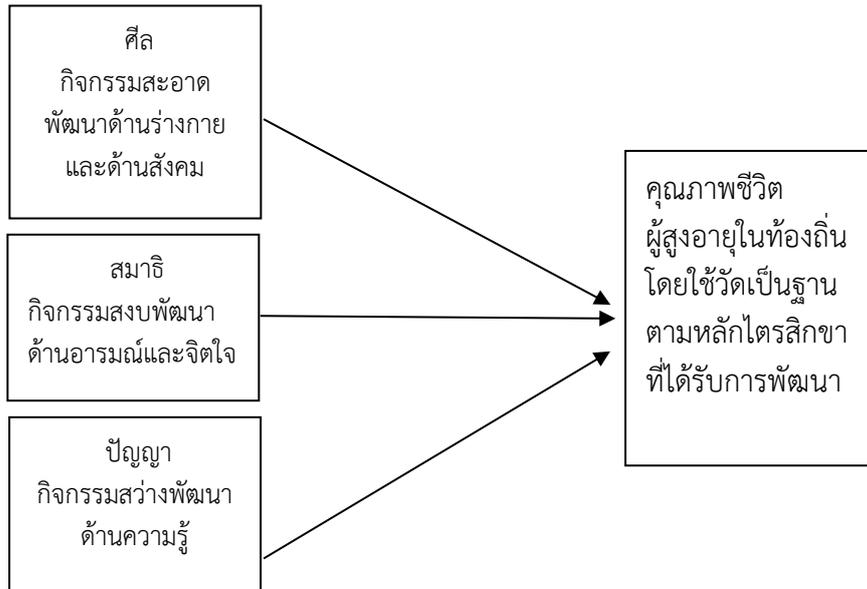
ความรู้สึก ความเชื่อเหล่านี้ในบางส่วนอาจเป็นอิสระจากกลุ่มหรือสิ่งที่สังคมคาดหวัง แต่จะเป็นสิ่งที่เกิดจากการรวมกลุ่มทางสังคมและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่อยู่ในขอบข่ายของการจัดสนทนากลุ่ม เมื่อเปรียบเทียบกับ การสัมภาษณ์รายบุคคล (Individual Interview) ที่ต้องการเพียงทัศนคติ ความรู้สึกและความเชื่อของแต่ละบุคคลเท่านั้น การจัดสนทนากลุ่มเป็นการตั้งมุมมองที่หลากหลายและกระบวนการทางความรู้สึกออกมาในสภาพแวดล้อมของกลุ่มการสัมภาษณ์รายบุคคลเป็นวิธีการที่ง่ายกว่าสำหรับนักวิจัย สอดคล้องกับพระมหาธนทร์ รามางกูร (2547) ได้ศึกษา เรื่องการประยุกต์ใช้และ การยึดมั่นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องดำเนินชีวิต และสามารถนำหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักพระธรรมที่รวบรวม คำสั่ง คำสอน ทั้งหมดของพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจของศาสนาเป็นเครื่องดำเนินชีวิต โดยได้ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นข้อปฏิบัติ ผูกพัน อบรมตนเองให้มีไตรสิกขา คือ ศีล เว้นชั่ว สมานธิ ทำความดีให้ถึงพร้อม ปัญญา ชำระจิตใจให้ผ่องใส ทำให้ชีวิตมีความสุข ความสงบ มีความมั่นคงทั้งทางด้านร่างกาย และ จิตใจการประยุกต์ใช้และการยึดมั่นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนภูเวียง ได้มีการนำหลักไตรสิกขา ไปใช้ในวิถีชีวิตคนในชุมชน การพัฒนากาย วาจา และใจของตนให้ยึดมั่นในคุณธรรมแต่ขาดการเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง และการพัฒนาศักยภาพ ด้านการประกอบอาชีพอย่างเป็นระบบการสร้างเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันนำไปสู่ความมั่นคงของคนในชุมชนนั้น พบว่าผู้นำในชุมชนมีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมหลักธรรม ทั้งในรูปแบบการอบรมสั่งสอน จัดโครงการ กิจกรรมด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม การสร้างพิธีกรรมที่พื้นบ้านเป็นแหล่งการเรียนรู้ประจำท้องถิ่นให้กับเด็กนักเรียน เยาวชน และชาวบ้านทั่วไป เนื่องจากการได้มาของแนวทางปฏิบัติ แนวทางการประเมินผลพัฒนาการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของการวิจัยครั้งนี้มีการประยุกต์ใช้ และการยึดมั่นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มโดยขอบข่ายของขั้นตอนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขา ในภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้นำเสนอ แนวทางทางเลือกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามหลักไตรสิกขา ในภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ประกอบของกำหนดแนวทางปฏิบัติการดำเนินงานจำนวน 4 องค์ประกอบในระดับ เจ้าอาวาส พระ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประสานงาน ผู้รับผิดชอบกิจกรรม และด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 4 องค์ประกอบในระดับผู้สูงอายุ และสังเคราะห์เป็นกรอบความคิดในการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้นคือแนวทางปฏิบัติการดำเนินงาน จำนวน 4 แนวทาง และแต่ละแนวทางมีดัชนีวัดดังรายละเอียดดังนี้ แนวทางปฏิบัติการดำเนินงาน แนวทางที่ 1 คือด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีดัชนีชี้วัดจำนวน 5 ดัชนี แนวทางปฏิบัติการดำเนินงาน แนวทางที่ 2 คือด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีดัชนีชี้วัดจำนวน 5 ดัชนี แนวทางปฏิบัติการดำเนินงาน แนวทางที่ 3 คือด้านจัดให้มีการประเมินติดตามตรวจสอบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีดัชนีชี้วัดจำนวน 5 ดัชนี แนวทางปฏิบัติการดำเนินงาน แนวทางที่ 4 คือด้านจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อย่างต่อเนื่องจำนวน 5 ดัชนี

สำหรับตัวแปรตามคือองค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีดัชนีชี้วัดจำนวน 4 ดัชนี องค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านร่างกาย(ศีล)มีดัชนีชี้วัดจำนวน 5 ดัชนี องค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านสังคม(ศีล) มีดัชนีชี้วัดจำนวน 5 ดัชนี องค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านอารมณ์ จิตใจ(สมาธิ) มีดัชนีชี้วัดจำนวน 5 ดัชนี และองค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสติปัญญา(ความรู้)มีดัชนีชี้วัดจำนวน 5 ดัชนี

**แนวทาง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้วัดเป็นฐาน
ตามหลักไตรสิกขาในภาคเหนือตอนบน**

- 1) ศีล คือ กิจกรรมส่งเสริมความสะอาด ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาด้านร่างกาย ให้สมบูรณ์แข็งแรง และด้านสังคมเป็นคนดีมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 2) สมาธิ คือ กิจกรรมส่งเสริมความสงบ ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาด้านอารมณ์ และจิตใจ
- 3) ปัญญา คือ กิจกรรมส่งเสริมความสว่าง ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาด้านปัญญา ความรู้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้วัดเป็นฐานตามหลักไตรสิกขา ที่สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนที่ชัดเจนโดยการวิเคราะห์สภาพจริง (SWOY Analysis) จากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มากกว่าการประชุมขอความคิดเห็นจากการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ
2. ควรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้วัดเป็นฐานตามหลักไตรสิกขา อย่างต่อเนื่อง นอกจากการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือ กลุ่ม ชมรมเท่านั้น ควรมีกิจกรรม สำหรับผู้สูงอายุ ที่ติดบ้าน ติดเตียง ให้มากขึ้น
3. การดำเนินงานปฏิบัติด้านการจัดกิจกรรมควรมีการปรับปรุงหลักสูตรและ กระบวนการจัดการจัดกิจกรรม ให้เป็นระบบที่ชัดเจน ผู้ที่เกี่ยวข้องควรกำกับติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และมีการวัดผล ประเมินผลที่ใช้เครื่องมือที่หลากหลายมากขึ้น
4. ควรมีการประสานหน่วยงาน องค์กร บุคคล ที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมพัฒนาผู้สูงอายุ เพื่อสร้างเป็นภาคี เครือข่ายให้มากขึ้นเช่น เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุภาคเหนือ และแห่ง ประเทศไทย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข สถานี ตำรวจภูธร สถานศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น มูลนิธิ หน่วยงานเอกชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2562). *แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ.2566-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2562*. พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสัย
- ชัยมงคล ศรีทองแดง.(2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน เขตอำเภอเมือง ร้อยเอ็ด จังหวัด ร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชาติ ภัคดี. (2561). *การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน*. กรุงเทพฯ: สถาบันญาณสังวรสมาธิวิทยาลัยมหาวิद्याลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พุทธทาสภิกขุ. (2542). *ธรรมโฆษณ์: ชุมทรัพย์ ทางปัญญา*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พระมหาธนศร รามางกูร. (2547). *การประยุกต์ใช้และการยึดมั่นหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนภูเวียงจังหวัดขอนแก่น* (ภาคนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วโรทัย โกศลพิศิษฐ์กุล. (2550). *คุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: ศิริราช.
- วิจิตรา เปรมปรี. (2550). *ความศรัทธาในพุทธศาสนากับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุใน ชมรมผู้สูงอายุ อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิรินุช ฉายแสง. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอำนาจเจริญ* (วิทยานิพนธ์สาขาการส่งเสริมสุขภาพ). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมคิด บางโม. (2552). *องค์การและการจัดการ*, กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- Dupuis, et al.(2007). Aging Research Across Disciplines: A Student-Mentor Partnership Using the United Nation Principles for Older Person. *Educational Gerontology*, 33, 273-292.
- Powell, R.A. (1996). *Focus Groups in Mental Health Research: Enhancing the Validity of User and Provider Questionnaires*. *International journal of Social Psychology*, 42(3),193-206.